

КУС ДАЛАШТЫРЫП ТУР— ДОЛУ КҮЖЕНИИШКИН-БИЛЕ АЖЫЛДААЛ!

„КӨК-ТЕЙ“

РЕПОРТАЖ
СОВХОЗДУҢ ШӨЛДЕРИНДЕ

Сорук киирикчи агитация

500 га тарааны бастыра деп то-
ларгай хулаагени алганар.
Агитас-массалы агитация
«БОЛЬШЕВИК» колхозта база эки
тургускан. Инда агитаторларын
комбайн санына быжылааган.
Суббота хүнерин быжылааган
лекция хүнү кылдыр чарлаан. 12
күнү соотатгы агит-кудиртига-
да фермалар болган хову турла-
дарын кезин, чаз-чаз концерттер
ни көргүзүп чоруп турар. Сооту
хүнерде 5 чегге концерттерин
көргүскен.

ЗВЕНОЛАРЫҢ ЧАРЫЖЫ

Дүш чал-ла алыш сарал кылдыр
кеступ чыткан кызыл-тастың «ады-
басу» соругу тараан 170 ажыг га
участоктун дүжүлүн ажаап доскан
бирги, ийин болган үшкү комбайн
звеноларына келинсе.

— Ажыл-жипер, алаар болган
омалар калдыгы, монор, Николай
Андреевич? — деп, бункерде тараан
адам машинага, уруп дооскан, кээш-
те орап турган комбайнерден сар-
лаа директор баштаасмаар айтыр-
ды.

— Темпири кошкатпай, чүктү-
дүп-дүп түр бис, Анатолий Иванович.
Ичинемиже соотуу бис, хонкутун
түрүндө — дээш, ол хаваанга ба-
ды келген биргү аткаар ийин, хүнге
чайнаа карактарын күдүр халуу-
бул талалашкан, кожаында эве-
ние айткан, — вымпелности аз-
дыттымы, алаар оскундурган — ди-
ди.

— Тарта талаш-биле деп чы-
гым бис, а бастырган дүжүттү буу-
кердеп санаарга... — деп, оон огу
анмак комбайнер Михаил Кипко та-
былдарларын орадыткан.

— Ол башкамык, Кол-ла чүве-
шнар — хай дүжүт ол. Кескен га-
лаа хай, бастырган тараа-лаа хай бо-
лур, а чидирг чок, кескен шал арыг.
Чарыштын негедеси бо эвиекине. Бо
улаага малай-ла алыскаан сизер. Да-
раанында база катат эгилеп ол болу-
рунга ийеге бар. Бөгүтүгү ажалыма-
сан-лаа, шынар-лаа талаш-биле эки-
дир — деп, кол агроном Виктор Сав-
ников утатты.

1800 метр узун дүртүтү шөлдүн
ортузунда дөжүтү өрү сөөлү аркан
длиндеттин тарааны кезип олурган
«СК-3-түн» штурвалынын кырында
кызыл-тастың сарылынын, солга-
й таласы кароонде беш адыр мө-
гүлөчүлүк ак ийи сымалтар чайлап
тур. Звенолар арасынын сөөлү бир
беш хонкута чарыжынын тилекчи-
нин Николай Юрковтун звенозу 253
гектар чорун дүжүтүн ажаап доо-
лут турган ол. Кызыл ховарынын
адыр-органда чарыжынын шөлдө
барган эштер Юрков, Волков,
Пахомов соотатгы ол звено хүн бү-
дүдө ажыл норманын 150—180 хуу
күтүсип, шынарды, бедик дүжүтү-
чүлүгү ажаллап турар.

Михаил Сайфутдиновка башта-
ган совхозтун комсомолчу-агитатор
звеноду дүжүтүлүгү хонкуу механиз-
аторлардан тургустунган үстүлө
звенолар-биле ачы-лаачы чоруп,
чарыштын муракчыларынын олу-
рунда туркуп турар.

— Миша, бөгүн сөз эвенон 51
ганы чайлыг-ла алган-дыр. Бирги
шаннаа дээш чүктүдүнө-ле, оолдар.
Мыйнаа доошупкаш луу, иштин шөлдө
«милитум» атакалап кириптер
эвие — деп, Виктор Николаевич,
чоруп олурган комбайннын штурва-
лычте үш халааш, дыныды чугаа-
лаам.

Уш-уш агрегаттан тургустунган
беш комбайн звеноларынын чары-
жын, ажыл-төзөн совхозтун кол аг-
роному, комсомол организациязынын
секретары эш Свечников иччаар ор-
ганизастан, баштап турар.

Комбайн звеноларында тараа да-
жылаар чүкү механизаторын таарыш-
тып хулаап тургускан. Чолаачылар
ол чарышта база хаара туттунган.

Тейжигеш кырында үнүп келген,
кээшкы кызыл хүнге чайынан-
ган совхозчу шөлдө кыска, ак,
ногаан-сарыг участкактар дүжүтүлү-
гү улам-ла эвиеген, кара өңүт
кылдыр калбара бергенин көрүсө.
Ол дээрге ийи мун чели чүс га че-
де «милитум» болган «адыбасу»
соругту кызыл-тастын, ийи мун га-
нын эвиеген чинге-тараанын дүжүтү-
нүн ажаап алышкынын төнүчүлүгө
чоокшупал, аныс алышкыны болган
күсүкү күр чор андырлааган дү-
ргөн темпиги чоруттунуп турары
олдур.

ШАНДА

Дүжүт ажаап алышкынын үн-
дөш шал дээрге амырал, ажалы-
н болган машина-чечек-биле бай-
лак чер. Төзөн чүртүтү шыгжамы-
ныч чорудар чүктүн, оон сөөртү-
чүлөр — чолаачыларын өртөзгө
бо. Унчук чүкү — кызыл-тасты чү-
дүргөн адыр-бүрү машиналар ша-
не ол-бо талашында кезип, Кызылдын
сайларыга бааламынче шуужу-ла
турлар.

— Уш буймаптар кел чор — деп,
бедик озаа тараа кырында дөш-
түрүп, ол хонкута улут хууек тут-
кан анык кыс Ч. Нада өөрүн меза-
лей-дир.

— Чезе-лаа бол, кээп-ле тургуз.
Бирөөнчеге-ле он минута чарылаар
эвиекине — деп, тараа чүдүртүлү-
гү чаа озаа тарааже чоокшупалып тур-
ган оолдарын бирөөн харымыла.

Чартык шак иштинде шандан ян-
ды-бүрү марказды 8 машиналар 32
тонна тарааны күрүнге дүжүтүл-
дөш алааш чорупкан.

Эш Ткаченко өртөкшөкчө бо
шанда ажал-херек баш буртунгар
көртүнгөн план-график бугаар ша-

лыктын, үзүктөл чок чоруттунуп
турар. Хүн бүрү мөөн 150—180, а
чамашта 200 тонна тараа Кызыл-
дын сайларыга бааламынче чүдүрү-
п чоруттунуп турар. Ажаап алыш-
кынын өтөнгөндө тура шанта ажал-
дын Черби салбырандан келген
ажылчылар Ч. Баву, М. Комбу,
Б. Севек, М. Кызыл-оол, Н. Чооду
оларын кызымаккай ижин мактаас
аржаак.

ХОВУ ТУРЛААНДА

— Ээттиг мун, картофельдыг под-
жарка, глазуни болган компот, 400
грамм ак хлеб. Шунту 53 көрөк —
шандан келген эрлерин бирөөнчи-
не дүштөк чөмү илди болган.

Чолаачы коммунист Жарков,
поварларын бирөөн Бичкова
тускай машина-биле комбайнерлерин
болган кукуруза сидостаагында
ажылдап турар механизаторларын
чөмгөр дээш ханкан.

Турлаага бүгү-ле чүве таары-
чалыг. Механизаторларын звено
айды-биле чурттар вагон-башкычы-
гаштар, майгын, кымыл бузуу,
столовая... Харын мырнай тараан
ымштар, чечектер бешин мында бар.

Партия, комсомол болган профес-
сиял организациалар механизатор-
лар ортузунда агитас-массалыг ажал-
ды база чорутуп, агитхулаагу,
«Чангычты» үндүрүп турар. Вагон-
башкычыларын лотун, плакаттар
каастаан, көргүзүп самбыразын кол
агроном болган үчүтчик харымылап
турар.

Агрономдар, механиктер болган
кол инженер база мында хову тур-
лаанда, механизаторларын аразы-
да чурттап, ажалдап турар. Ичча-
ган машина-техниканы улут уре-
лишкени болбас, а сар-сар «сма-
лошкени» ол-ла доран чайла-
ды аптар.

Анык совхоз «Көк-Тей» меха-
низаторларын болган инженер-
техниктиг ажалдаагыларын чал-
гыс өпиг күш-ажылы коллективин
баштайгы дүжүлүн ажаап ал, Төзөн
чүртүтү шыгжамында немеле та-
рааны берип, шак иччаар ажалдап
турар.

Сентябрь 3-те көк-тейжилер Те-
рзөн республикаанын куооноге са-
лар 7,9 миллион пуд тараанын
немеле кылдыр 121.834 пуд кы-
зыл-тасты дүжүткан. Ол сан хүн бү-
дү улам-ла өзүп турар.

О. МАНДАРЫ.

Чыраа-Бажы суурда болган хо-
ву турлаагында хулаагени сам-
быраарын тургускулаан, чарыш-
тын түндөлдөрүн он хонга-ла
үндүрүп, муракчыларын чүрүк-
тарын хулаагени самбыраарын
көртүтүп, тилекчи бригадаларга
шактыр чыгышкыларын, бирги,
ийини, үшкү чөмгөрүн алган бри-
гадада 6, 8, 10 рубльдин шыа-
наларын тыпысп турар.

«Норманы ажыр күтсөдүргө чү-
лү алырды!» деп сөстөрүн брига-
даар төптөрүндө улагаттыр би-
раа.

жээш аскалап каан. Ол ыккаш
фермаларда муракчы саныларын
ини көртүгүлөрүн болган ху-
лаагелерин бижилидеш аска-
лаан.

Ак-Хаянын хову турлаанда ме-
ханизаторларын ажалдаагында
таарымчалыг байлды тургускан.
Инда номчулаа чери, шахмат бол-
гаш эске-даа оюннаны органи-
застан болур кызыл булун база
бар. Механизаторлар бригада тө-
бүндө чунар, бажыга чунуп, ак
чоорганарыг демир оруннарга
улап, дыштынып турарлар.

Хову бригадаларында таарым-

чалыг байдаларын тургусканын-
дан механизаторлар дика сорук-
туу ажалдап турар. Комбайнер
Монгуш Тойбу баштайгы 10 хо-
нукта 54 га чочак-тарааны, 38
га кызыл-тасты, 150 га чинге-
тарааны чарычалыг кестирген.
Хүнде ортума-биле ол 24 ганы
ажыр кестирип келген.

Бо агрегат комбайнер Күжүтте
Экер-оолдун агрегаты-биле ча-
рыштыг бир бөлүк болуп алган
ажылдап турар. Күжүттегитин агре-
гады ол агрегаттан чыдып кал-
байн турар болган комбайнерлер
кайгызы-лаа сезонда тус-тууында

Борбак-Арыг суурда фото-со-
луну тургускан. Муракчыларын
мактаан болган чалгааларын база
инитинин корум-чүрүмнү үрөөр-
лерин шыгыгы шүтүмчүлөөн бо
фото-солуну неделя санында ном-
чолу болур.

А. МОНГУШ.

ШАГ-ҮЕНИ ЭРТТИРБЕС

Танды районун колхозтарынын
болган совхозтарынын ховуларында
кукуруза, бобылар болган чигир
сөккелерин ажаап алышкынын
өтөзгөндө. Бо кукурузаларын өй-шаан-
да ажаап алышкыны далажыг херек.
Чүте дээрге чокку хүнерде сөөк
долат дүжүп болур. Чангыс катан
долат дүжүр болза кукуруза-ажа-
нын күш-ажылы түнөс чок болга-
ны ол. Ону болдурбас дээш кукуруза
ажаап алышкынын күженинши-
кенин ийи-үш катан улагаттырар
чугула.

Бо соруганы «Межегей» совхоз-
тун дирекциязы болган партия ор-
ганизациазынын билген. Олар СЭП
ТК-нын март Пленумунун доктаанын
улаурута болдурбушан, тарыла
шадеринин тургузун ала көрүп,
кээш дүжүтүп сула, тарымак ситен
ыккаш кукурузалар тарылааларын
дык кызырып, бедик дүжүтүгү бо-
лган экономика талаш-биле ажалыг
кызыл-тасты, кукуруза, свекла тары-
лазын калбарктан. Иччаган олар

алдынган-лаа, арткан-лаа шөлдүн
дүжүдү херечилеш турар. Чизжа,
кукурузачы Оюн Чыртан-оол кес-
тирген 100 гектар шөлдүн гектар бү-
рүндө ортума-биле 500 ажыг
центнер ногаан масаны ажаап ал-
ган. Республикада сурагыг кукуруза-
чы Петр Пикало кестирген 25 гек-
тар шөлдүн бир гектарында олаан-
тыр 650 центнер ногаан масаны
ажаап алган. Иччаажаак оон зөөн-
зүндө оон-лаа бедик дүжүтүгү бо-
лган ам ажаап адыр участкактар бар.

Кукуруза кестирери болган силос
салыры совхозта багыт эвес чоруп
турар. 11 ажыл хүнүнүн дүжүтү-
нда 1080 гектар кукурузаны кес-
тирген. Ажаап алышкында ажалдап
турар комбайнерлер, трактористер,
чолаачылар болган эске-лаа ажал-
чынар сентябрь 10-га чедир куку-
руза ажаап алышкынын бүрүнү-
биле дозар деп хулаагени алган.
А Кара-Булуң салырында үшкү
бригадын механизаторлары куку-
рузаны сентябрь 7-ге чедир кес-
тирп, силос салыр ажылы дозарын
шынтыраган.

Кукуруза ажаап алышкынында
комбайнерлерин болган тракторис-
терин хай кезин хүн бүрдө бугу-
чартык — ийи норманы күтсөдүгү

рар. Петр Пикало хүнде 4 гектарын
кестирер нормалыг турган, 6—8
гектарын кестирип турар. Комбайнер
Оюн Март-оол 11 ажыл хүнүндө
15 хүнүндө нормалын күтсөткен.
Ушкү бригадада кукуруза ажаар
комбайннын комбайнери Анатолий
Мамрашев 200 гектар кукурузаны
кестирген ийикке азы хүн бүрдө
15—18 гектарын кестирип турар.
Анатолийдин душмазы Геннадий
Мамрашев хүнүн-не ийи агит нор-
маны күтсөдүп турар. Мамрашев
алышкыларын чедикшкенин
ажылдаагында комбайнар сөөртүр
тракторларын трактористер эштер
Баатов, Кирюшенко ооарын бедик
бугуручүлүгү ажалы дугаадап турар.
Кукурузанын ногаан масанын тирый
бастырып, силос салыр ажылы тра-
кторист Иван Шарав, Николай Хо-
лаков олар база ийи норманы күтсө-
дүп турар.

Дүжүтүп байдалын алган көөргө
совхоз бо чылын 20—25 мун тонна
эки шынардыг силосту кукурузанын
ногаан масасында салым болур ал-
га бар. Ол хире силос-биле бугу саар
инектерин, төрүүр хаанарын бол-
ган семиртиге маддарын бугу-
чыл дүжүтүндө азырап болур. Сов-
хоз мады август айдаа эгезеп си-

дос-биле чөмгөрүн организастан.
Мадды деңизин нежешип эгезген.
Оон түндөлдө эртек чылын төртү-
түнгөн шарыжыктарын бирөөн-де
хонкута ортума-биле 650 грамм
немеле дешиин берип турар ал-
ган. А Оюн Седенбаанын каадында
150 шарыжыктарын баш бүрүтүп
олааштыр хонкута 1.300 грамм не-
меле дешиин алган.

Совхоз чоокта чаа саар инектер
рационунда кукуруза-биле калы чы-
гыр сөккелерин киирип эгезген. Ол
база көсү түндөлдө берип турар.
Сүт саалдаан көбүлөөн, оон үскүтү
бедөн.

— Инектерин чигир сөккелээ-
биле чөмгөргө чедир фермага сүт
саалдаан хүндө 1200—1500 кг, а
үскүтү 3,2—3,4 хуу турган болза
оларын сөккел-биле чөмгөрүн эгезген
сөөмдө сүт саалдаан 1400 кг, сүт-
түн үскүтү 4 хуу чөткөн — деп, Кара-
Булуң салырынын эртекчигин эш
Саванов чугаалап турар.

Оон-биле чөмгөрүн «Межегей»
совхозтун ховуларында кукуруза
ажаап алыр талаш-биле ажалдаа
раионун эске ажал-агыларын ажал-
лашкы чөмгөрү база бар. Оларга
ажаап алышкынын чарыс темпи-
ги, техниктиг ажалдаанын багында
базда контролдуп чоокшандан олар-
нын үрелин, аана туруп турары ха-
маажыр. Дүне ажалдаанын чугаа-
лавакка чырык хүн дүжүтүндө ком-
байн бүрүзү 14—15 шак иштинде
ажылдап болур турган чамык ком-
байнар чүте 8—9 шак дүжүтүндө
ажылдап болур. Эртен ажыда ола-
дап үнөр чорук база бар. Кукуруза
ажаар звеноларын хай кезинде
бугу-чү күжениншик чок.

Бригадирлерин, салыр эртек-
чигерин болган механиктерин
талашында силос салыр ажалда
ажыл-мичилерин ажалынын шы-
нарын чөтөс контролдап турар.
Адыгы бригадада (бригадир эш Ле-
бедев) кукурузанын ногаан маса-
сына савап ховулайн силослап,
оон-биле хай чөмгөрүн единчалары
чидирген чорук мааа тодаргай
барында болур. Чамык чөмгөрү
кукурузаны кестирерде-лаа, ол ык-
кан ону сөөртүр-де ногаан маса-
нын чидирген болдуртуп турар.
Раионун «Элегес», «Тинделге»
совхозтарында болган эске-лаа
ажыл-агыларында кукуруза ажаап
алышкынын деңизин оожум темпи-
ли чорудуп турар.

Ажал-агыларын улауруччуларын
силосту, чигир сөккелерин болган
эске-лаа кукурузаларын өй-шаанда
шынардыг ажаап алырны бугу
араларын ажалдаары чугула.

П. ГОРЕЛОВ.

келген салгында чидиргенде чаз-
лаан чинге-тараа оларга база-ла ба-
йыр чедирп, мөгейен дег шиледир
чайганылаан.

— Дүжүт ажаалаагынын шалып-
тыларын — хүнүн маалыраарын
акша-биле шайнаан улус бис —
дээш, эш Баймыскал бир-бир рубль-
дерин акшаларын уштуп экелген.
— Силерин агрегатынары беш
рубль-биле шайнадыс.

Ээр-оол чинк тура халааш, дар-
ганын сунган акшалын ийи холлап
хулаап турган. А эскерин база-ла
тураа ажалып келген адыштарын час-
кап тургулаан.

— Баштайгы бо шанналы ап
турган, ам-лаа кымык ажалдаарын
сөккел хулаанын түр бис — деп,
Ээр-оол ары шала кымыскап, тун
дег ак шилерин көзүлүр катты-
рып чугаалаан.

— Эр-хейлер, көчүтү акидир —
деп, дарга азыжын чөкөшкөш
чугаалаан.

Ээр-оолдун агрегаты база-ла
кестирип чорупкан. Баймыскал
оларын соолаан улауу чөмгөрү
болган өөрүшкү-биле хулаагелер
шалап көрүп, бөгүн оларже чай-
ган.

Механизаторларга өөрүшкү болган.
Даргаанын байлыгы деп бөгүн
чайганын харын кылдыр комбайн
нын Ээр-оол үш катан «куу-куу»,
куу-куу кылдыр алтыртылаан. За-
лай ыккаш тарааны кестирип чоруп-
кан.

О. ХӨВӨНМЕЙ.

Чурунта: комбайнер Б. Ээр-оол
(солгай талашында) биле ажалыг
комитетинин даргазы М. Баймыскал-
лаан (он талашында) акша шанна-
лаан, хол туттуп турары Ору-
зума: штурвалдын М. Кара-оол
(солгай талашында) болган тра-
кторист М. Ак-Сүте.

Фото авторуу.

МУРНАКЧЫЛАР

ОЧЕРН

К АПНААР-ДАА БӨӨРГӨ, чыл-
дын дөрт оргилезинин бирээ-
ли — хоор сарыг ховарынын
каастаган күс болууну элечетип
долу эргилеши кирген. Дээрин өңү
улааскетелеш чүве дег куу. Дүш
уш эрте берген, күсүк түнүн сарыг
херелерин кайгачык чагай
чиге-тараалар салгыны-сырында
чидиргенде чагаан Ак-Хаянын хо-
вууны күнүгүлөй сарылып башып
турган.

Дүш өртөн долаанып алган шө-
лдүн чинге-тараанын Ээр-оолдун
агрегаты тавычалыг кезип доошуп-
кан.

— Ам тараанында дилиндекте
кириптер бис мыйнаа, акым — деп,
Ээр-оол чугаалаагынаа, бөзөнн,
үс борашкан куу бөгүтүн хаваан-
дан тутташ, бажыга эштерип кет-
кен. — Агаар-бөйдүстүн байдалын бо-
лап көөрүмгө чаз дөк-ле чагбас
ыккаш.

Ак-Сүте тракторунун моторун
өжүрө каапкан, катташкы сыгы-
ларын хаваанда сымтылап келин-
дөөн кылаар дегин аржымын-биле
чола туткулаан. Оон соолаа пали-
роотун карманчылаан уштул, деми-
жиче сунушкан, чугаалаан:

— Шаа бо чыткан хоор сарыг
длиндетти дээрте эртенден бөөр
чөлдө доош-лаа бис. Каш хонгаш
Чыраа-Бажыне дедир чорутуп
боор бис.

— «Дүжүтүгү күшүтү» деп улус
чугаалаагы болган. Бис база-ла кел-
ген соорулаагыны чидикшигенин
күтсөдүргө ол-дур — деп, анык
комбайнер Ээр-оол чөлдө мындыг
чазык чан-биле хулаагелер чуга-
лаан. — Бо кезеа боза шызыны-
же хал көөр-дүр ийин.

Он ажыг чылаа трактористер
ажылдап келген хонкуу механизатор
Монгуш Ак-Сүте палироотунун
ыжын хангыр-халдыр сорулап,
бир-ле чүмөгү болган хевирди
ыт чок орташ, эженин чугаанын
леткан.

— Сөш чугаалап турарын чөлдө
шын, ажал-херек мурунушта ады-
лаа хай болду ийин, дүжүмкөн.
Бистин совхозтун кайы-лаа салы-
рынын деңсөөжөрүнө тараанын
чалайын сулауу караа-биле кел-
гү, сулаагы холу-биле туннаа кел-
гү, мырнай магалар-дыр. Энү
чөгүр өй-шаанда, чидирг чок
ажаап алыры — механизаторлар бис-
терин мындыг хулаагелер.

А К-СҮТЕ БИЛЕ ЭЭР-ООЛ
«Чыраа-Бажы» совхозтун № 1
салырынын механизаторла-
рынын коммунист күш-ажылы
бригаданын кезигинери. Олар
коммунист күш-ажылы бригаданын
шалоочылары деп хулаагелер
адын чөлдө үнөлөп билерлер.

Тараа кезилеши эгелеринин му-
рунда дүжүт ажаалаагында херек-
дөш бүгү-ле чөмгөрү-херекселерин,
машина-техниканын бригаданын
кежигинери шынышты-биле бүрүн
белеткен алган.

Дүжүт ажаалаагы совхозта
кестирер бисек совхозтун № 3 Хорум-
Дар салырынын Ак-Хаянда чинге-
тараанын ажаажыры-биле шефе
Ээр-оолдун агрегатын эске өөрү-
нүн агрегаты-биле калы чорут-
кан. Ам бо хүнерде Ээр-оолдун
агрегатын бирги чөлдө чоруп турар.
Олар хүн норманын 150—180 хуу
чедир күтсөдүп турар.

Дүжүт ажаалаагынын талашы-
биле № 3 Хорум-Дар салырын совхоз-
та бирги черин ажаап турар. Ич-
чаган ол совхозтун салбыралар
аразында шактыч чоруп Кызыл ту-
гун чаалап алган.

Хорум-Дар салырынын ажы-
жынын байдалы мындыг. Бо хүне-
ре чедир мында 1478 га чинге-
тараа тавычалыг кестирген. Оон
мын 222 га чинге-тарааны кес-
тирбаша ажаап алган. Оон дүжүдү
304 тонна болган. Бо салбырын
дүжүт ажаалаагынын талашы-биле
эки түндөлдө көртүгү турары та-
варылаа эвес. Чүте дээрге мында
болуун ажал-херекке эе-хары-
салгайды, күш-ажылы хандыкшы-
лыг механизаторлар Күжүтте Ээр-
оол, Монгуш Ак-Сүте, Монгуш Той-
бу болган эске-лаа механизатор-
ларын деңиз ажалында кезиле
э

АЛЖИРДЕ БАЙДАЛ

АЛЖИР. (СЭТА). Чепсектин күш-төрү «эрге-чагырганын кара чангыс дүрүм» деген сөзү менен байланышкан. Алжирдин тарыхында бул сөз көп кездешет. Алжирдин тарыхында бул сөз көп кездешет. Алжирдин тарыхында бул сөз көп кездешет.

Хай-хай хоорайлар болгаш чурт-такыңгыр чөлдөр, оон иштинде Бо-гария, Айн Эль-Хаджель, Сиди Айсид болгаш ескелер-даа НХФ-тин полит-бюрозуна шыңгы болуп турар чеп-сектиг күштеринин контролонче шил-чөөл деп, лындагыдай айтып турар.

6-й шериг округтун элөөн каш-полкалар составын, куак машина-ларын болгаш артиллериянын шериг-лери ийи утанышкында: Ла-гуат—Алжирден болгаш Бу-Саада—Алжирден наймысалче бурунгарлап кел чорур деп айтып турар дына-лыгны үймөңчү дөрткү шериг окру-

гунга удуз хемчеглерде киржип турар алдыгы шериг округтун штавы ба-за парлап үндүргөн. Бу-Саада—Ал-жирдин утанышкыны-биле кел чорур шериглер Омала районунда чедип келген, а Лагуат—Алжирдин утанышкыны-биле бар чорур шериг-лер Берруага хоорайга чоокшу-лап келген болгаш Алжир хоорайдан барык-ла 100 километр черде туруп турар.

Үймөңчү дөрткү округтун кезек-теринде удуз хемчеглерин чурттуу барымы болгаш мурнуу талакы рай-ондарын хаара туруп турар 5-ки болгаш 6-й шериг округтарынын күштери чорудуп турар. 4-кү шериг округтун дөрт рота хире чамлык кезектери политбюрога шыңгы болуп турар шериглерин талашынче шил-чөөл деп, НХФ-тин политбюрозунын лындагыдайлаа демделген турар.

4-кү шериг округтун команди-лары национал удузчу армияны ке-зектеринде алар дуаалады болуун солдаттарына берген, оон түнелин-де 5-ки шериг округтун шеригле-рин сентябрынын 3-те элөөн каш ка-тап адып-боолан болгаш чамлык чи-

диргилер-даа бар болган деп, лында-гыдайлаа база-да айтып турар.

Дөрткү шериг округтун аткаар-лап бар чорур кезектери оруктарга мына салып, көвүргүлери буза те-сип турарынын барымааларынын дугайын НХФ-тин политбюрозу Ал-жирдин чурттагычыларына дына-лып, национал удузчу армиянын солдаттарынын бурунгарлаашкыны ол хемчеглер доктаатпас дээрин онзаал демделген турар.

Богариден Алжирге чоруткан орукка болууну туруштарынын быжы-лап алдырып 4-кү шериг округтун команди-лары орадажып турар. Чеп-сектиг солдаттар одурткан чүк ма-шиналары Алжир хоорайнын мур-нуу чүтүндө 50 километр черде Бу-фария биле Бидандин аразында устактоо чорупканар.

Алжир хоорайнын чок кавызында черлерге национал удузчу армиянын кезектеринин паар халдаашкыны-га уураулышкынынын организаста-ры-биле чаягар буткен черлерин—Фифа кашпалын болгаш чогуунда бел денирин 4-кү шериг округу-нун команди-лары ажылгаар болап турар аян бар.

Француз чазактын шиитпири

ПАРИЖ. (СЭТА). Бидонун, Сус-теддин болгаш «кедерээннерин» еске-даа харташкынынын баштап турары «удураанышкынынын наци-онал чөвүлө» деп чүтүдү дүжүр деп француз чазак доктааткан. ОАС-тын «чепсектиг чазак организаста-ния» орунуга азы еске мездер-би-ле алдыга, ОАС-ка «немелде кыл-дыр» чазак политиктиг организаста-нын тургускан дээринин дугайын фа-шист-колониалист чазак ажыл-чорудулга сөмүтү үеде чараалын бил-дингир болбай. Чаа тургускан ол ор-ганизаста «удураанышкынынын на-ционал чөвүлө» деп атты алган. Бидо, Сустель болгаш «кедерээнне-рин» еске-даа харташкыны респу-

бликанчы болгаш демократтыг тургу-зугун эң-не каржы дайымы болуп турар боттарынын эң-не реакциялыг организастагыч гитлердик эжелел-дин үезинде удураанышкынынын француз шимчээшкынинын күштери-нин удурутулузынын эдилеп турганы шыкаш ынгыт ат-биле адап алганы хараakterлик болуп турар...

Фашист-колониалист чазакт ажыл-чорудулганын чаа тероржук организастагычын курдаалар, а мынды болганда оон хойду-биле истен су-рер дугайында чазактын шиитпири француз наймысалдын политиктиг бөлүктөрү тараанышкыны-биле ху-лап алган. «Удураанышкынынын национал чөвүлө» удуз, демо-краттыг организастагычын оран-

турлаанче дээрбечи халдаашкынар-нын болгаш хан төгүшкүчүгүт Үү-тедешкенин чегерин чеге дөрт күс-сөдүкчелерин эвес, харын удурутчу-курбун хой түнүгүт ажа-херендин шиитпири болгаш кам-хайра чок хемчеглери-биле ол шиитпири быжы-лаптыгын турар бола чүтүе ынгыт ук шиитпири үр-түнелдиг болуп турар.

Фашист-колониалист «чепсек-тиг чазак организастагыч» (ОАС-тын «удураанышкынынын национал чөвүлө» кылдыр чазарты адап чорут-чуда чазактарынын болуп турар, чүтү дээр Французга «ОАС» деп сөс политиктиг дээрбечи чорук-тун символу болуп берген.

Чүвениң алызын бодавас болгаш айылыдыг политика

БОНН. СЭТА-нын корреспондент-ти ан Ю. Борисовтун дачыктып турары бола: Франциянын президенти де Голль беш докукта албанын аян-чорун кылдыры биле Боннда сентя-брь 4-те чедип келген, оон дашкы херектер министри Кув де Морвиль удеп чорур. Аэродромда де Голль ГФР-нин президенти Либке болгаш нацилер Аленауэрге баштапкан бонн чазактын министрлери үткүп алган. Аленауэр-биле кылдыр политиктиг чугаалажышкынар-биле чергелеш-тир чурттуу удуз-улуз хоорайларына баарын Барымы Германияга де Голль аян-чорунун дегем про-граммасында баш удуз көрүп турар. Француз президенти Рейнни эринге келгенин мурунда Боннун албан кижилери болгаш чазакка ха-маарылталыг паралага ол аян-чорук Франция биле ГФР-нин аразына «туулунга чедир эштежилгенин» бол-гаш «менге найыралдын» херечин болуп дээр аныктыг кылдыр хой чүдүлери чугаалап, бижип турган-нар. Мынчалар-даа Француз болгаш немец улустарын аразында «эште-жилге» деп, Боннда чугаалажы тур-ар чүтүл керек ызында Барымы Германия болгаш Франциянын чазактарынын бөлүктөрүн шериг-по-

литиктиг сүдээш болуп турар. Де Голльдун аян-чоруну ола, денижер чүтүе чок ажыктыг кылдыр көргүзүр дээр барымын эрге-чагыргалар калбак белеткеди чоруткан. Ботта-рынын чурттарынын иштинде поли-тиктиг шыңгы бергедешкенинде хай-ниитиниң кичээлгенин буудулу-рар төзөдө «Француз-немец найы-ралды» мегелеп «немецтин чараалы де Голльга болгаш ол шыкаш Алена-уэрге херек болуп турар.

«Биче Европаны» удурутууче ге-нерал де Голльдун сөмөшкенин Боннда шоолуу-ла тооксабайн турар. «Биче Европаны» салым-чолун шыкаш херенгиди киж баш билер апар дээрин ишде эки билди турар-лар. ГФР-нин чазактары бөлүктө-рин экономикалык күчүзү Французга дениер арга чок улуз болуп турар. ынгыт болган төзөдө «ниити рыно-кту» чурттарынын политиктиг ут-ланышкынын тодаргайлаарына шиитпириг сөс оларга хамааржып турар.

Бонн-Париж деп шериг-полити-тиг өмөлдөн эң-не улуз ажык кон-чаны ГФР-нин найысалында ап турар. Бодунун кедереп турар сову-галарын чедип алмырда ол өмөлдөдү

болгаш француз чазактын чүвениң алызын бодавас политиказын ба-чырын-герман политиктер халчок оп-туу-биле ажылгап турарлар. Хоозу-ралышкыны дайынары Фран-цузга чангыс улаа эвес дегеп келген ол-ла герман милитаризминин катал төрүтүптеринге француз чазак херек кырында ажы-биле дөгүм-идилгит болуп турар.

Герман тайбын шиитпирилеши-нин болгаш апаа үндөзүлөш ба-рымын-берлин айттарынын шиитпи-рилеринин дугайында айттырты ге-нерал де Голльдун канчап-даа чөп-шөрөшпейн турарына канцлер Аленауэр амырал турар. Де Голльдун ГФР-ге аян-чоруну Барымы-Берлинге база-ла хамаарыштыр дээр Боннун орадажышкыны бодунче кичээл-генин хаара туруп турар. Ол эре-жилгени француз президент дүзөп албан болза-даа, ук орадажыш-кын дыка көргүзүлгү болуп турар: «фронтучу хоорайны» долгандыр бай-лаалы улаа ийи чилгелдирер со-рулгаларга Франциянын президенти-нин аян-чорун бонн эрге-чагыр-галарын ажылгаар болап турарын ол орадажышкын херечилеп турар

АРГА-ЫЯШ КАМГАЛАЛЫ—КҮРҮНӨ ХЕРЭЭ

Чурттун ыяш байлаан камгалаал

Улус ажыл-агыйына хереглээр ыяш белеткеди көвүдери-биле калы чурттуу ыяш байлаан камга-лаар болгаш естүрүп көвүдери ду-гайында партия болгаш чазак удуз кичээлгей салып турар. Оон-биле холбаштыр Тыванын ыяш ажыл-агыйынын болгаш ыяш камгала-нын өргөдөлү 1962 чылда ыяш ажыл-агыйынын талашы-биле улуз планын.

Өргөдөлүн шугуму-биле бо чыл-дын бирги чартында планын ху-дээге колдуунда күсөттинген. Арга-ыяш хайгаарал болгаш сани-тар талашы-биле кезиксе планын 245 хуу күсөдүп, районнарнын уруулар албан черлеринге болгаш еске-даа организастагыч 35 мун кубометр одаа ыяшты белеткөө. ыяш ажыл-агыйынын ажылдакчыла-ры бо чылдын бирги чартында ыяш үрезинери тарымынын планын 270 хуу, ыяш одурутууну планын 149 хуу күсөдүп, 1200 гектар шыгаш куулуштуулга тарылааны чоруткан. Еске-даа хемчеглери планары база багай эвес күсөт-тинилген. Часкы өрт айымдыг үеге белеткеди багай эвес чоруткан, арга-ыяш өртүгө удуз хемчеглери планы база күсөттинген.

Талды, Бин-Хем, Улуз-Хем райо-нарнын ыяш ажыл-агый черлери со-циалисттик чарыкка бирги чарты-нда өкү түнелдери чедип алган. Мынчыл Талдынын Балганын ыяш ажыл-агый черинин ажылдакчылары ажылга эки көргүзүлгөдү болган.

ыяш байлакты өрттөн, туралында кезип чыдыр чоруткан, ыяш хора-лакчыларында камгалаары чуртка улуз ужуз-дузалыг. Бо сорулгага күрүне хой түнүгүт ажа-херендин удуруп турар. Бо чылдын чүтүе бирги чартында беши маада 122 мун рубль чарыгаттыгын, өрткө удуз хемчеглери херексесдери кө-вүдөн.

Күрүнең шугуму-биле ол хире улуз кичээлгени салып турбуже ыяш ажыл-агый черлеринин чамлык ажылдакчыларынын чепсек хемчег алганында арга-ыяшка өрттүн че-дир турар когалары ам-даа улуз. Эрткен 1961 чыл-биле дениерге Каз-Хем, Току болгаш еске-даа чам-лык районнара арга-ыяшты өрттөн камгалаар чорук чепсек болуп турар. Мынчыл Каз-Хем районун Белбей-жик болгаш Ажык деп черлеринге өрттөр ыяшка улуз когалар чедирген.

Арга-ыяшка өрт болуу бээринин кол чыдаааны ыяш белеткедиринин, ховуларга аныс, саван өртдирде колхозтар, совхозтар удурутчулары-нын, чер шипини чорутууларын, ар-

га-ыяш иштинге чоран кижилерин талашында өрткө удуз хемчеглери-нин чурттуу сагыбайн турары бо-лур. ыяш камгалаанын дугайында таймыгырдыг ажылды чоп өртүзүн чепсек чорудуп турарымын шут демделгээр херек.

Илереттинген чылдаганындан алдыга болган өрттерин 23 хууу аныс, саван өртдиринден, 15 хуу-зу экспедицияларын өрткө удуз хемчеглери арга-ыяш иштинге са-гыбайн баарында болуп турар. Арга-ыяш иштинге болган өрттерин 62 хуууун өскөзгөнін чылдаганы илереттинген ыяш камгалакчыла-рынын улуз чепсек ажылы болур.

Арга-ыяш өртүгө удуз хемчег-лери сагынас кижилерге хамаарыш-тыр шадда, прокуратура органны-нын талашында шыңгы хемчег ал-байн турарын демделгес арга чок. Истелге органнынче ыяш ажыл-агый черлеринин өрт талашы-биле шилчиккен 30 херектеринден чүтүе 10 херектер көрдүгөн. Бойдус бай-лактарын камгалаар дугайында Хой-ду болза арга-ыяш байлактыг үр-кенин удуз хемчеглери чүтүе чепсек болган. Мынчылган ол Хой-ду халык чокка сагымын, апаа үндөзүлөш таймыгыр-массалыг ажа-ды күштердери эргекч чугула.

Мынчыл чөпшөөр чокка тура-лында кезер чоруткан камгалаар ажылдакчы байлакты база-да өрткө удуз камгалаардан дээр эвес. Мын-чыл чөпшөөр чокка туралында кез-ер чорук 1961 чылдагыдан 40 хуу эвезе-де-да, чөпшөөр чокка ыяш херек чоруткун ийи саны ам-даа хой, тодаргайлаарга. 2,5 мун кубометр ыяш мычар кестинген. Доктаатынган өрткө-биле алыга ол дээр 1600 рубль болган. Мынчыл туралында кезер чоруткан камгалаар ажыл Улуз-Хем, Барымы-Хем, Тес-Хем районнара багай чоруп турар. Чөпшөөр чокка кестинген ий-ти мынчыл 77 хууу ол районнара онаажып турар. Ийи кезеринин чу-румун урезинин дугайында мате-риалдарын истелге органнынче ыяш ажыл-агый черлери чогур үе-зинде эвес болгаш долу эвес шил-чиктен турар. Чижээ, ыяш ажыл-агый черлери 38 таварылгалардан 30 таварылгаларын шилчиктен, оон чүт-ле 22 херектерин көргөн. ыяш кезе-ринин чурумун черчөөнненин херек-терин көрү Току районда чепсек бо-руп турар—шилчиктен херектерин чүтүе 50 хууу көрдүгөн. Хо хе-ректерин көрүп, бурулуштарга харысалга көргүзери саадатпас чо-рук арга-ыяш камгалаанын херээ-нче идиг болур.

Арга-арыглардан кестинген ыяш-тарын артычынын аштар талашы-биле ыяш ажыл-агый черлери эки түнелдери чедип алган. Артычы-ларын арга-арыглардан аштартын-маан хууу 1961 чылдагыдан 37 хуу куулаан. Мынчалар-даа ыяш ажыл-агый черлеринин ажылдакчы-лары бо ажылды чугулага көргөн болза аштартынмаан арга-арыглар чок болуп ийик.

Чурттуу ыяш байлаан камгалаар ажылга хой-ниити биче эвес рольду ойнар ужурут. Чүтү дээр күрүне ыяш камгалаалы чорудар хой-ниитинин киржилгези чокка берге болгаш чамлык черлерге харын-даа болдунмас дээр бидингир. Чамлык ыяш ажыл-агый черлери оон чедир үндөвейн, а ыяш камгалаалы чүтүе боттарынын күжү-биле чорударын орадажып турар. ыяш камгалаалы-нын хой-ниити инспекторларын ор-ганизастаар талашы-биле Талды, Бин-Хем, Каз-Хем районнарнын ыяш ажыл-агый черлери удуз ажылды чорудуп, олар-биле смирый харыда-лыг болуп турарлар. А Барымы-Хемчик болгаш Тес-Хем районнарнын ыяш ажыл-агый черлери хой-ниити инспекторлары-биле чогур ажыл кылбайн турар.

Бойдус камгалаалынын ийителде-лери ыяш камгалаалына улуз ужу-рузалыг. Оларын кайла-ла ор-ганизастаан болдур, мына ыяш кам-галаалынын болгаш ыяш байлакты өс-түреринде ажылы эки чурттуу болуп турар. Чижээ, Талды районда ол ажыл-ды кол лесник аш Нечаев баш-тап турар. Бойдус камгалаалынын ийителдерин организастаар ажыл-ды Бин-Хем районда база багай эвес, чорудуп келген. Мынчалар-даа Каз-Хем, Тес-Хем, Барымы-Хемчик ра-йоннара бо ажылды барык чорут-пайн турар. Ол черлерде ыяш ажыл-агый черлеринин ажылдакчылары бо ажылды херексесейн турар, райкуу-с-комнар оларын болгаш еске-даа удурутчу ажылдакчыларын бойдус камгалаалынын ийителдерин ор-ганизастагыч хандыктын ажылда-пайн турарын база демделгээр херек.

Арга-ыяш камгалаанын талашы-биле бо чылдын бирги чартында болдунган чепсектерден болгаш ал-дыгдардан чогур түнелди кылдып, ийити чартык чылда салдымын турар сорулгаларын болгаш планын даал-галарын чедирешкенин күсөдүр ыяш ажыл-агый черлеринин ажыл-дакчыларынын харысалгалыг бол-гаш хуудулуз хуузаалыг болур.

В. ПЕТРОВ.

ыяш ажыл-агыйынын болгаш ыяш камгалаалынын өргөдөлүн улуз инженер.

Бойдус—кижиниң өңнүү

Барымы-Хемчик районунун Аян-гатын Улуу-Алаакта 3 га черде Сибирь рабиазын баз Оваалыг-да 10 га черде кызыл-дыттын үр-езинерин тарып олурткан. Лесник О. Токамын удурутулузы-биле Аянгагы 8 чыл школазыны өөр-кенинчилерин чаш ыяштарын ажаадызын эки чорудуп кел-генин, түнелдери оларын өүзү-десин эки болуп турар.

Чаш үнүштерин аразында бок үнүштерин аштарыга, немел-де чөмшөкчелге бээрине өөр-кенинчилер С. Зоя, М. Минчирек, Х. Сергей, хоочун ажалчынар О. Карандаш, С. Чолаш олар эки ажалдап турарлар.

— Бойдус — кижиниң өңнүү, ыягыны ногоан ыяш хой шыкты болгаш кижиниң калымын чугу-ла чүдүлери бусталдырп чугу-ла, а коралыг чүдүлери болу-на смирый ап турар болгаш, уру-лар, бо кызыл-дытчыгаштар би-чин өзүп кээр, бистин Төзөн чуртувустун дегем денискэри-нин дөрт чок черлеринге аппарып олуртуп болгаш — деп О. Тока чугаалаарга, уруулар улуз өөрүп, улам-на кызыл ажалдап турар-лар.

М. КУВИСКААЛЧЫ.

Өрттөн камгалаар

Арга-ыяш чурттуу үндөдү байлаа, улус ажыл-агыйынын эң дегерле-гей чиг-дид. ыяш биске чүвү берип турары? Бажын-балгат, эт-херексе-лер, саалын, пос, кымыл резина, будуктар, амер, одакта материал-дар, шуугай болгаш оон-даа еске ийитиле-биле ийи мун ажыг аны-бу-ру продукттарын ынгыт ап турар. Оон ыяш арга-ыяш түс черин агаар бойдузун ажикилди, хоорайларын болгаш суурларын ногоанчыдып турар.

Бистин республиканын денискэри арга-ыяш-биле көчүп байла. Ила-гылы Току, Каз-Хем, Бин-Хем, Улуз-Хем, Чөөн-Хемчик районнарын денискэрадерине арга-ыяштыг улуз курдаларынын мөөнөттүгөн.

Арга-ыяштыг өкү айымдыг дайы-ны өрт болгаш. Чазык болгаш күзүн сикен кургай бергенде арга-ыяш өртү улаа-ларга болуурлар. Чончү үндөп четтимес байлаа—арга-ыяшты өрт айымдыгдан камгалаары бүтү удузун херээ болур. Мынчыл кол-хозтарын болгаш совхозтарын ажал-ичилери, хоорайларын бол-гаш суурларын чурттагычлары арга-ыяшты өрт айымдыгдан камга-лаарына иделгелгир киржир ужу-рут. Болу берген өрттү өкүрүндө оон шут болдурбазынын хемчегле-рин баш буруулар ап чорудары бе-ден дээрин утуп болбас.

Аалын күс келген, ыяш буруу дүжүп, сикен кургап эгелзэн. Моон сонгаар кым-на арга-ыяш иштинге чоран болдур, өрт болдурбазынын хемчеглери шыңгы сагыр хуузаа-гелит. Кымыскан серенгизин, тап-кызын кайы хамаан чок октаас, одакталган таварылгада ону ыязы-ла өжүрүп камгаалаарына иделгел-гир киржир.

Каа-даа өрт болганын баштай эс-керип каан киж бүтүз түс чер-ин парти, совет органнынча дон доран мездээри чугула.

Хамааталар, арга-ыяшты өрт ай-ымдыгдан камгалаарына иделгел-гир киржир.

И. НОВИК,

арга-ыяш камгалаанын уза-руу бөлүгүнүн инструктору.

Бөгүн республикага барымы чүк утанышкынын копка хат чоруту-лузын болгаш республиканын ба-рымы талакы районнарын чам-лык черлеринге чаз чар хун болур. Агаарын температурасы: респу-бликага 16—21, Кызылга 19—21 гра-дус чылгы.

Редатор Д. Б. БАЙЫР-ООЛ.

АДЫГ-БИЛЕ ДЕМИСЕЛЧЕ

Тайгада кат, тоорук болгаш еске-даа чөмшөк чегей болганын уаымын адыглар чазыл-лаш, чөмшөк дилеп, иштин черлерге кирип, кижилерге шоглап, мал-маганын башып, тарааларын чип, кедээ ажыл-агыйга когаларды таварыш-тыр турар апарган. Мону барымдаалааш, Тыва АССР-нин Министрлер Чөвүлөинин сентябрынын 3-те тускай доктаалды хуулап алган. Адыг-биле де-миселди организастаар республика комиссиязын

Иштин херектер министрствонун чанында тургускан болгаш районнарга, колхозтарга, сов-хозтарга болгаш кедээ Советтерге адыг-биле де-миселдин тускай бригадаларын тургузарын ук доктаалда айткан.

Адыг-биле демиселдин чугулазын барымда-лааш, бир алдыны өлүргени дээр 25 рубль шанаалды тургускан. Бүгү-де анычлар адыг-биле демиселге иделгелгир киржир ужурут.

Хову ажылдарына кемдээшкенин болдурбас

эмн эрттир ээктирп алгаш до-гай бээр. Оон уаымында башка кемдээшкенин болур. Соода бир машина соорткен кожулугу тра-ктор чоруп олур, кенерген тура-лужерге кожу-биле үсүскөдө-никен кемел болурун утпас хе-рек. Бо таварылгада кожу ма-шинада ажылдап турар кижик трактордан мездэ улаа-да, оон моторунун даажыга дынабайн барып болур болгаш.

Тракторга кывар-чаар матери-алдар кууап алырда, өттүг ыяш чергелгир чырыкчаларын хере-гленинден өрт үнүп болурун ут-паса чогур. Чамалык чолоча кижик кывар чүлү куулап саванын-да кайы хире бешин артканын хи-нал көрдөс даа, өттүг-ыяш ес-гелгир чырыкчаларын ажылгай

бергилээр. Ол коңчү ондагайлыг дээрин ыяш билер херек. Бешин ыяшыла бусталып үнүп турар болганда, ол чырыкчаларга де-геш өрткө таварышкыны болур. Ол шыкаш суу хайы берген ра-диатору ажылдарга кичээлгел-гир болуру чугула. Ону херектен кы-зыл холу-биле ажылдаптар бо-ла, изиг сугга арын база күштү өрттөп болур.

Тракторун азы комбайнын олудун копка быжылган тавар-ылгада кижинин мага-боду ур-гүчү силгилешкени таваржып болур. Ол база-ла кижиге халаалыг болгаш кадыкка эки эвес салдар-ын келерип болур.

Электриял энергияны ажылгаа-рынын айыма чок чоруну сагы-ваанында электриял кемдээш-

кинер тыттып болур. Дүкени эзелгедө ажылдарынын чурумун сагывазы база улуз кем-дээшкенин херектер. Ол шыкаш гараа бастырлыгы болгаш илтирээшкенин чергелгир ажылдар-ын кымып турарынын үезинде камгалаар карак шилдери кет-пес болза, каракче хир-чам, до-зун-дуурак кирип болур.

ХОВУ АЖЫЛДАРЫНГА КЕМ-ДЭЭШКИНЕРНИ БАШ УДУР БОЛДУРБАС ДЭЭШ МООЧ АДААНДА ЧҮҮЛДЕРНИ СА-ГЫЫР ХЕРЕК:

1. Бодуна быжылгатынган техниканы эки билер, ону хун бу-ру ажаар болгаш үрүмек үр-

1. Бодуна быжылгатынган техниканы эки билер, ону хун бу-ру ажаар болгаш үрүмек үр-

1. Бодуна быжылгатынган техниканы эки билер, ону хун бу-ру ажаар болгаш үрүмек үр-

1. Бодуна быжылгатынган техниканы эки билер, ону хун бу-ру ажаар болгаш үрүмек үр-

1. Бодуна быжылгатынган техниканы